

بررسی خدمات شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات از دیدگاه کاربران

علی حاجی شمسایی^۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر آگاهی از دیدگاه کاربران در مورد خدمات شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات است که با انتخاب ۳۷۰ نفر نمونه از ۱۲۴۲۶ نفر کل کاربران مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات در سه گروه دانشجویان کارشناسی ارشد، دانشجویان دکتری و اعضای هیات علمی خدمات شبکه رزنت این مرکز مورد بررسی قرار گرفت. روش پژوهش پیمایشی و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه می باشد.

یافته‌ها نشان داد از کل جامعه پژوهش ۵۷/۷٪ را مردان تشکیل داده همچنین بیشترین درصد ۴۵٪ جامعه پژوهشی بین ۲۵ - ۲۹ سال سن دارند. ۸۴/۱ درصد کل کاربران از مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال استفاده می نمایند. در مجموع ۶۲/۵ درصد از کل جامعه پژوهش با شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال واحد علوم و تحقیقات آشنایی داشته و ۵۱/۸ درصد ایشان، شبکه رزنت را علاوه بر شناخت مورد استفاده قرار می دهند. در بین پایگاه‌های اطلاعاتی شبکه رزنت نیز بیشترین درصد ۸۷/۱٪ از Elsevier و کمترین درصد ۵/۷٪ از El village2 بهره می گیرند. بیشترین درصد ۶۸/۶٪ در بین استفاده کنندگان از شبکه رزنت، ارتباط شبکه رزنت با ناشرین معتبر در سرتاسر دنیا را مهمترین نقطه قوت و ۷۰/۷٪ قطع مقطعی اشتراک شبکه رزنت را مهمترین نقطه ضعف این شبکه اعلام نموده اند.

کلید واژه ها: مرکز اطلاع‌رسانی، کتابخانه دیجیتال، شبکه رزنت، پایگاه‌های اطلاعات دیجیتال

مقدمه

شبکه ارتباطات الکترونیکی و فناوری های جدید اطلاعات، بعد از پیدایش زبان و ارتباطات شفاهی ظهور خط و نوشتار؛ و نیز پدیده صنعت چاپ، چهارمین انقلاب در تولید و عرضه دانش به شمار می رود.

در شرایط کنونی این پدیده موسوم به "نگارش الکترونیکی حروف بر آسمان"^۱ ماهیت، ساختار و کارکرد کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی را متحول ساخته و خواهد ساخت بطوری که تبادل، حفظ، تکثیر، انتشار و دستیابی به اطلاعات یکپارچه و بدون محدودیت زمان و مکان برای تمامی افراد با فرهنگ و ایده های مختلف در سرتاسر دنیا بوسیله ابزار قدرتمندی به نام "اینترنت" به سادگی و با سرعت انجام می پذیرد (ژانگ^۲، ۲۰۰۳).

لیکن، حجم روزافزون اطلاعات، و هزینه بالای اشتراک آن بویژه مواد اطلاعاتی دیجیتالی، کتابخانه ها را در انتخاب و گزینش اطلاعات مناسب نیاز کاربران، با چالشهای جدی روبرو نموده است. از اینرو کتابداران و متخصصان اطلاع رسانی با توجه به حجم روزافزون اطلاعات و هزینه بالای اشتراک آن، با مطالعات گسترده، تلاش می کنند ویژگی های جمعیت شناختی، الگوها، اولویت ها، اهداف نهائی جامعه استفاده کننده (گان) و انواع مواد اطلاعاتی بویژه اطلاعات دیجیتالی را مورد شناسایی و ارزیابی دقیق قرار دهند تا اطلاعاتی را گزینش و انتخاب نمایند که مناسب نیاز جامعه استفاده کننده (گان) چه کسانی که به کتابخانه مراجعه حضوری دارند و چه کسانی که حتی برای یکبار هم چهره کتابدار را ندیده اند ولی از راه دور به اطلاعات دسترسی دارند، باشد.

بر اساس آنچه گفته شد، اهمیت مراکز اطلاع رسانی و کتابخانه های دیجیتالی و استفاده از پایگاههای اطلاعات دیجیتالی به ویژه در کشورهای در حال رشد که چالشهای

مرحله گذار از کتابخانه سنتی به کتابخانه دیجیتالی را تا حد زیادی پشت سر گذاشته اند بر هیچ کس پوشیده نیست. مطالعات نیز نشان می دهد که بسیاری از مراکز دانشگاهی و موسسات آموزشی و پژوهشی کشورهای در حال رشد به منظور ارائه خدمات اینترنتی، تامین مجموعه اطلاعات دیجیتالی و دسترسی راه دور به شبکه ها، نظام ها، پایگاهها و منابع اطلاعاتی خارجی و مناسب نیاز کاربران، مراکز اطلاع رسانی و کتابخانه های دیجیتالی را راه اندازی و تاسیس نموده اند. دانشگاهها و مراکز آموزشی و پژوهشی ایران بویژه دانشگاه آزاد اسلامی نیز در زمینه تاسیس و راه اندازی مراکز اطلاع رسانی و کتابخانه های دیجیتالی و بهره برداری از پایگاههای اطلاعات دیجیتالی، گام های موثر و چشمگیری برداشته اند.

در پژوهش حاضر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، بعنوان یکی از مهمترین کانون ها و مراکز تولید علم، که در ۱۳ اردیبهشت ۱۳۸۲ مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی را راه اندازی و تاسیس نموده است. و تمامی پایگاههای اطلاعات دیجیتالی که توسط شبکه رزنت شرکت رزسیستم از ناشران معتبر دنیا تهیه می گردد را مشترک می باشد با هدف بررسی خدمات شبکه رزنت مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی این واحد دانشگاهی از دیدگاه کاربران، انتخاب گردید.

بیان مسئله :

دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات یکی از بزرگترین واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی با بیشترین پذیرش دانشجو در مقطع تحصیلات تکمیلی به شمار می رود که از سال ۱۳۸۲ مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی را برای ارائه خدمات به کاربران خود راه اندازی کرده است. در این راستا علاوه بر ارائه خدمات اینترنتی، از پایگاههای اطلاعات دیجیتالی که توسط شبکه رزنت در اختیار دانشگاهها و مراکز آموزشی و پژوهشی کشور بویژه

۱. Electronic skywriting

۲. Zhang

دانشگاههای آزاد اسلامی قرار گرفته است، بهره‌مند می‌باشد. پژوهش حاضر با توجه به جایگاه ویژه شبکه رزنت در ارتقاء سطح دانش و پژوهش کاربران در استفاده از منابع خارجی و تعامل با سایر پژوهشگران در سرتاسر دنیا و اینکه تاکنون هیچ مطالعه دقیق و مدونی در مورد سنجش دیدگاه کاربران درباره خدمات این شبکه در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، صورت نپذیرفته است. در صدد برآمده تا خدمات شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات از دیدگاه کاربران را مورد بررسی و سنجش قرار دهد.

۱- فراهم آوری منابع اطلاعاتی مناسب، مجموعه سازی دقیق، تکسین و گسترش مجموعه پایگاههای اطلاعات دیجیتالی مرتبط با نیاز کاربران و حذف پایگاههای اطلاعات دیجیتالی غیر مرتبط و بلااستفاده. ۲- شناخت شیوه‌های مناسب در زمینه آشنایی و نحوه جستجو در پایگاههای اطلاعاتی شبکه رزنت از زبان کاربر. ۳- تعیین نقاط قوت و نقاط ضعف شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی واحد علوم و تحقیقات. ۴- کاهش عوامل بازدارنده و تقویت عوامل پیش برنده در استفاده از پایگاههای اطلاعات دیجیتالی شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی.

اهمیت پژوهش:

چنانچه گفته شد با ورود فناوری‌های جدید اطلاعات به ویژه در ماهیت، ساختار و کارکرد کتابخانه‌های مراکز دانشگاهی تحولات شگرفی رخ داده بطوری که انتظار می‌رود با ظهور پایگاههای اطلاعات دیجیتالی در کنار منابع چاپی، برای تمامی کاربران در رشته‌ها و گرایش‌های مختلف علمی این امکان فراهم آید تا همگان برحسب نیاز اطلاعاتی، بتوانند در هر زمان و هر مکان به دانشی که توسط افراد مختلف در سرتاسر جهان دارای زبان و فرهنگ متفاوت تولید شده است دسترسی یابند و از آن استفاده کنند.

در پژوهش حاضر، با بررسی خدمات شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات از دیدگاه کاربران، اولویت‌ها، اهداف نهایی، نیازهای واقعی، و پایگاههای اطلاعات دیجیتالی شبکه رزنت که مناسب نیاز اطلاعاتی کاربران بوده و بیشتر مورد استفاده قرار گرفته‌اند، مورد شناسایی قرار می‌گیرد، تا بتوان خط مشی اساسی با اهداف ذیل برای بهبود و پیشبرد مقاصد مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی تدوین نمود:

اهداف پژوهش:

- آگاهی از ویژگیهای جمعیت شناختی کاربران؛
- آگاهی از میزان استفاده کاربران از مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی واحد علوم و تحقیقات؛
- تعیین میزان آشنایی کاربران با پایگاههای اطلاعاتی شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی واحد علوم و تحقیقات؛
- تعیین میزان استفاده کاربران از پایگاههای اطلاعاتی شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی واحد علوم و تحقیقات؛
- شناسایی نقاط قوت شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی واحد علوم و تحقیقات؛
- شناسایی نقاط ضعف شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی واحد علوم و تحقیقات.

سوالات پژوهش:

- ۱- ویژگیهای جمعیت شناختی کاربران چگونه است؟
- ۲- میزان استفاده کاربران از مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی واحد علوم و تحقیقات در چه حد است؟

مجموعه اطلاعات دیجیتالی: در این پژوهش، شامل پایگاههای اطلاعاتی، نشریات و کتب الکترونیکی است که توسط ناشران معتبر خارج از کشور منتشر یا فراهم آوری گردیده و از طریق شبکه رزنت به صورت یکپارچه و جامع در اختیار کاربران قرار می گیرد. این پایگاههای اطلاعاتی عبارتند از

Elsevier, Emerald, Proquest, Wiley, Springer, Oxford, Taylor & francis CABdirect, Medline, Gale groups, El village2, Mathscience .

شبکه رزنت شرکت رزسیستم: شبکه رزنت یکی از بزرگترین شبکه های اطلاع رسانی علمی، تخصصی است که در سال ۱۳۷۷ با توجه به مشکلات ارزی کشور طرح متمرکز نمودن خرید، سپس شبکه ای نمودن پایگاههای اطلاعاتی، از طرف وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به شرکت رزسیستم واگذار شد. در حال حاضر شبکه رزنت به بسیاری از مراکز اطلاع رسانی در دانشگاهها و موسسات آموزشی و پژوهشی ایران، بویژه دانشگاههای آزاد اسلامی، خدمات مربوط به مجموعه اطلاعات دیجیتالی را ارائه می نماید.

محدودیت های پژوهش:

پژوهش حاضر بدلیل پراکندگی جامعه مورد مطالعه در سه گروه دانشجویان کارشناسی ارشد، دانشجویان دکتری و اعضاء هیات علمی؛ مشکل دسترسی به گروه های مختلف کاربران و برگشت ندادن پرسشنامه ها از سوی ایشان، بویژه عدم همکاری تعداد بی شماری از کاربران در گروههای مختلف با محدودیت های جدی روبرو بوده است، نبود خط مشی یا اساسنامه مدون از سوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات در خصوص هدف از راه اندازی مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی به اضافه انواع خدمات، محدودیت ها و سایر اطلاعات درباره آن نیز از مشکلات عمده این پژوهش به شمار می رود.

۳- میزان آشنایی و استفاده کاربران از پایگاههای اطلاعاتی شبکه رزنت مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی در چه حد است؟

۴- دیدگاه کاربران در مورد نقاط قوت و ضعف شبکه رزنت مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی چگونه است؟

تعاریف عملیاتی:

کاربران: در این پژوهش، دانشجویان تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) به اضافه اعضای هیات علمی رشته های مختلف تحصیلی که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات مشغول تحصیل و فعالیت می باشند جزء کاربران مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی به شمار می روند.

مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی: کتابخانه های دیجیتالی سازمان هایی هستند که در آنها تامین منابع، حضور کارکنانی متخصص، فرایند انتخاب، سازماندهی، کمک و راهنمایی برای دستیابی منطقی و عقلانی به اطلاعات (دیجیتالی)، تفسیر، توزیع، حفظ یکپارچگی آن و تضمین برای وجود و نگهداری مجموعه ای از آثار دیجیتالی در مدت زمان طولانی مورد توجه قرار می گیرد تا بتوان منابع اطلاعاتی دیجیتالی را با سرعت و صرفه جویانه به لحاظ اقتصادی برای استفاده یک جامعه یا مجموعه ای از جوامع خاص، دسترس پذیر ساخت (سینگ^۱، ۲۰۰۵).

مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی، در این پژوهش به مرکزی اطلاق می گردد که کاربران دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات از طریق آن به خدمات اینترنتی و مجموعه پایگاههای اطلاعات دیجیتالی شبکه رزنت دسترسی داشته و از آن استفاده می نمایند.

^۱ . Singh

روش و ابزار گردآوری داده‌ها :

در پژوهش حاضر از پرسشنامه برای گردآوری اطلاعات درباره برداشت‌ها، و نگرش‌های جامعه مورد مطالعه، استفاده شد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها :

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در راستای نیل به اهداف پژوهش و پاسخ به پرسش‌های اساسی از آمار توصیفی در قالب جداول توزیع فراوانی - رسم نمودار استفاده شد. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نرم افزار آماری SPSS ویرایش ۱۴ مورد استفاده قرار گرفته است.

یافته‌های پژوهش :

پرسش اساسی یک : ویژگی‌های جمعیت شناختی هر یک از کاربران چگونه است ؟

جامعه پژوهش :

جامعه آماری این پژوهش بر اساس آخرین آمار سال ۱۳۸۵ تعداد ۱۲۴۲۶ نفر دانشجویان تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) و اعضای هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات می‌باشد. با توجه به وسعت جامعه، بر اساس جدول کوکران تعداد ۳۷۰ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای از کل جامعه، انتخاب گردیده است.

روش پژوهش و توجیه اعتبار آن :

در این پژوهش، از روش پیمایشی که می‌توان از طریق آن به اطلاعات نظام‌مند از نمونه به منظور شناخت جنبه‌هایی از رفتار، نگرش، باورها و برداشت‌های جامعه مورد نظر دست یافت. استفاده شده است.

جدول شماره ۱: ویژگی‌های جمعیت شناختی کاربران مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات در

سال ۱۳۸۶

جمع		اعضای هیات علمی		دانشجویان دکتری		دانشجویان کارشناسی ارشد		گروه کاربران	
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	جنس	مولفه‌ها
۵۷/۷	۱۸۳	۸۳/۶	۴۶	۷۸/۵	۶۲	۴۱	۷۵	مرد	جنس
۴۲/۳	۱۳۴	۱۶/۴	۹	۲۱/۵	۱۷	۵۹	۱۰۸	زن	
۱۰۰	۳۱۷	۱۰۰	۵۵	۱۰۰	۷۹	۱۰۰	۱۸۳	جمع	
۱۲/۹	۴۰	۰	۰	۱/۳	۱	۲۱/۸	۳۹	<=۲۴	سن
۴۵	۱۴۰	۷/۵	۴	۳۲/۹	۲۶	۶۱/۵	۱۱۰	۲۵-۲۹	
۱۷	۵۳	۱۱/۳	۶	۳۴/۲	۲۷	۱۱/۲	۲۰	۳۰-۳۴	
۱۰	۳۱	۱۸/۹	۱۰	۱۶/۵	۱۳	۴/۵	۸	۳۵-۳۹	
۵/۱	۱۶	۹/۴	۵	۱۱/۴	۹	۱/۱	۲	۴۰-۴۴	
۳/۵	۱۱	۱۵/۱	۸	۳/۸	۳	۰	۰	۴۵-۴۹	
۶/۴	۲۰	۳۷/۷	۲۰	۰	۰	۰	۰	>=۵۰	
۱۰۰	۳۱۱	۱۰۰	۵۳	۱۰۰	۷۹	۱۰۰	۱۷۹	جمع	

از کل جامعه پژوهش بیشترین درصد را مردان (۱۸۳ نفر ۵۷/۷ درصد) تشکیل می‌دهند. همچنین یافته‌های این جدول نشان می‌دهد که بالاترین میزان شرکت کنندگان در دو گروه دانشجویان دکتری و اعضای هیات علمی مردان اما

داده‌های جدول یک ویژگی‌های جمعیت شناختی (جنس و سن) کاربران در سه گروه دانشجویان کارشناسی ارشد، دکتری و اعضای هیات علمی را نشان می‌دهد:

مورد دانشجویان دکتری بالاترین درصد ۳۴/۲٪ به گروه سنی ۳۰-۳۴ سال و در مورد اعضاء هیات علمی بالاترین درصد ۳۷/۷٪ به گروه سنی ۵۰ > مربوط می شود.

در دانشجویان کارشناسی ارشد بیشترین درصد از جامعه پژوهش این گروه از کاربران (۱۰۸ نفر ۵۹٪) را زنان شامل می شوند.

بیشترین درصد از کل جامعه پژوهش ۴۵٪ بین ۲۵-۲۹ سال و کمترین درصد ۱۱٪ بین ۴۵-۴۹ سال سن دارند. در

جدول شماره ۲: توزیع مرتبه علمی اعضاء هیات علمی (مورد مطالعه در پژوهش حاضر) دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات در

سال ۱۳۸۶

درصد	فراوانی	اعضاء هیات علمی
		مرتبه علمی
۱۲/۷	۷	مربی
۴۰	۲۲	استادیار
۲۹	۱۶	دانشیار
۱۸/۱	۱۰	استاد
۱۰۰	۵۵	جمع

پوشش اساسی دو: میزان استفاده کاربران از مرکز

اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی در چه حد است؟

بر اساس داده های جدول ۲ بالاترین درصد ۲۹٪ اعضاء

هیات علمی با مرتبه علمی دانشیاری و کمترین درصد

۱۲/۷٪ نیز با مرتبه علمی مربی جزء جامعه آماری پژوهش

حاضر بوده اند.

جدول شماره ۳: توزیع تعداد کاربران که از مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی واحد علوم و تحقیقات استفاده می نمایند در سال ۱۳۸۶

گروه کاربران	دانشجویان کارشناسی ارشد		دانشجویان دکتری		اعضاء هیات علمی		جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
بلی	۱۶۳	۸۸/۶	۶۷	۸۲/۷	۴۰	۷۱/۴	۲۷۰
خیر	۲۱	۱۱/۴	۱۴	۱۷/۳	۱۶	۲۸/۶	۵۱
جمع کل	۱۸۴	۱۰۰	۸۱	۱۰۰	۵۶	۱۰۰	۳۲۱

کارشناسی ارشد و کمترین درصد ۷۱/۴٪ مربوط به اعضاء هیات علمی می باشد.

پوشش اساسی سه: میزان آشنایی و استفاده کاربران

از پایگاههای اطلاعاتی شبکه رزنت مرکز اطلاع رسانی و

کتابخانه دیجیتالی در چه حد است؟

در مجموع ۸۴/۱٪ کل جامعه پژوهش از مرکز اطلاع

رسانی و کتابخانه دیجیتالی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم

و تحقیقات استفاده می نمایند. که در مقایسه بین سه گروه

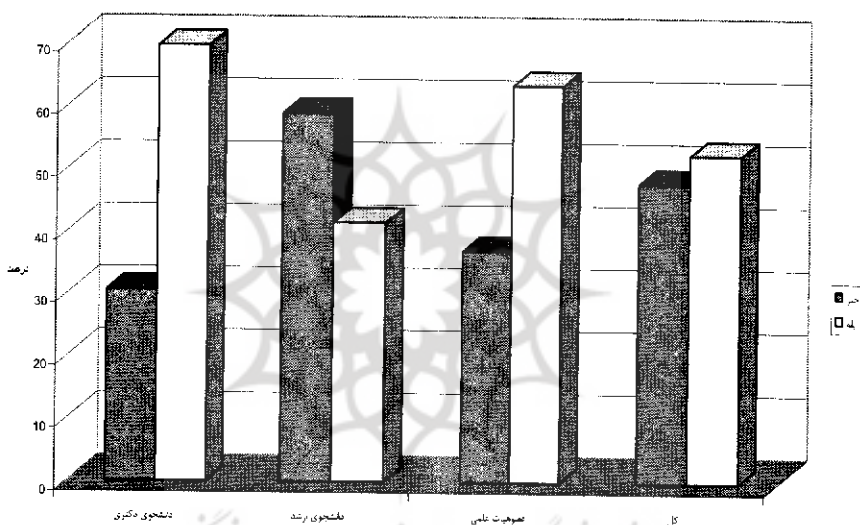
از کاربران بیشترین درصد ۸۸/۶٪ مربوط به دانشجویان

جدول شماره ۴: توزیع آشنایی و استفاده کاربران مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال واحد علوم و تحقیقات از شبکه رزنت

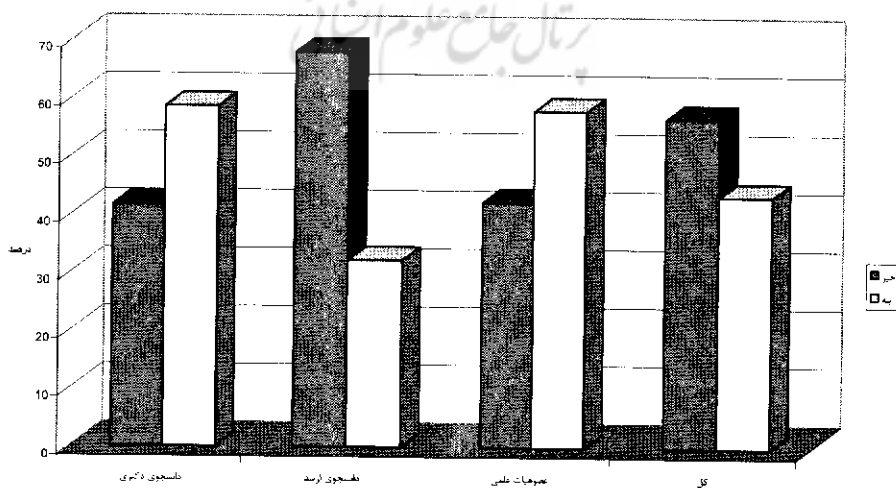
مؤلفه‌ها	گروه کاربران		دانشجویان کارشناسی ارشد		دانشجویان دکتری		اعضاء هیات علمی		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
آشنایی با شبکه رزنت	۷۶	۴۶/۶	۵۷	۸۵	۳۶	۹۰	۱۶۹	۶۲/۵		
جمع	۱۶۳	۱۰۰	۶۷	۱۰۰	۴۰	۱۰۰	۲۷۰	۱۰۰		
استفاده از شبکه رزنت	۵۹	۳۶/۱	۴۸	۷۱/۶	۳۳	۸۲/۵	۱۴۰	۵۱/۸		
جمع	۱۶۳	۱۰۰	۶۷	۱۰۰	۴۰	۱۰۰	۲۷۰	۱۰۰		

استفاده قرار می‌دهند. در بین سه گروه کاربران نیز، بیشترین درصد ۹۰٪ میزان آشنایی با شبکه رزنت مربوط به دانشجویان دکتری می‌باشد.

بر اساس داده‌های جدول فوق در مجموع ۶۲/۵ درصد از پاسخ‌دهندگان با شبکه رزنت آشنایی داشته و ۵۱/۸ درصد ایشان نیز شبکه رزنت را علاوه بر شناخت مورد

نمودار شماره ۱: توزیع آشنایی کاربران باشکده رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات - سال ۸۶

نمودار شماره ۲: توزیع استفاده از شبکه رزنت کاربران مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات - سال ۸۶

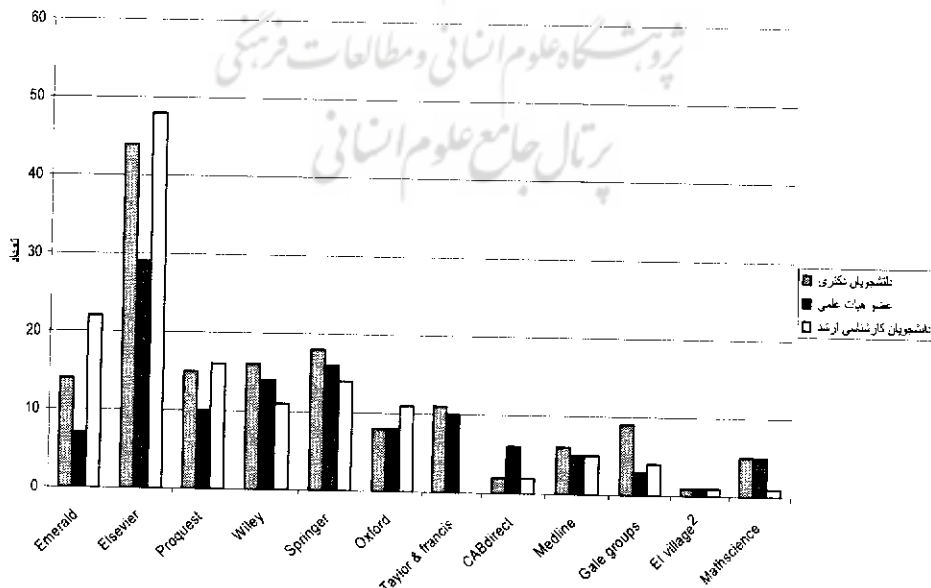
جدول شماره ۵: توزیع پایگاههای اطلاعاتی مورد استفاده کاربران در مرکز اطلاعاتی و کتابخانه دیجیتال دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و

تحقیقات

مؤلفه ها	گروه کاربران		دانشجویان کارشناسی ارشد		دانشجویان دکتری		اعضاء هیات علمی		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
Emerald	۲۷	۴۵/۷	۱۶	۳۳/۳	۹	۲۷/۳	۵۲	۳۷/۱		
Elsevier	۴۸	۸۱/۴	۴۴	۹۱/۷	۳۰	۹۰/۹	۱۲۲	۸۷/۱		
Proquest	۲۴	۴۰/۶	۱۸	۳۷/۵	۱۱	۳۳/۳	۵۳	۳۷/۸		
Wiley	۱۴	۲۳/۷	۱۶	۳۳/۳	۱۴	۴۲/۴	۴۴	۳۱/۴		
Springer	۱۸	۳۰/۵	۲۰	۴۱/۶	۱۹	۵۷/۶	۵۷	۴۰/۷		
Oxford	۱۴	۲۳/۷	۱۲	۲۵	۱۰	۳۰/۳	۳۶	۲۵/۷		
Taylor & francis	۵	۸/۵	۱۱	۲۲/۹	۱۰	۳۰/۳	۲۶	۱۸/۶		
CABdirect	۶	۱۰/۱	۶	۱۲/۵	۷	۲۱/۲	۱۹	۱۳/۶		
Medline	۷	۱۱/۹	۱۰	۲۰/۸	۷	۲۱/۲	۲۴	۱۷/۱		
Gale groups	۶	۱۰/۲	۹	۱۸/۸	۳	۹/۱	۱۸	۱۲/۸		
EI village2	۵	۸/۵	۳	۴/۲	۱	۳	۸	۵/۷		
Mathscience	۴	۶/۸	۷	۱۴/۷	۵	۱۵/۲	۱۶	۱۱/۴		

بیشترین درصد جامعه پژوهش ۸۷/۱٪ پایگاه اطلاعاتی Elsevier و کمترین درصد ۵/۷٪ پایگاه اطلاعاتی EI village2 را مورد استفاده قرار می دهند.

داده های جدول فوق فراوانی میزان استفاده کاربران از پایگاههای اطلاعاتی مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتال را نشان می دهد بر اساس این داده ها: در مجموع

نمودار شماره ۳ - توزیع میزان استفاده از پایگاههای اطلاعاتی موجود در شبکه رزنت مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتال توسط کاربران

جدول شماره ۶: توزیع میزان استفاده کاربران از بخشهای مختلف پایگاههای اطلاعاتی موجود در شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه

دیجیتالی

مؤلفه‌ها		گروه کاربران		دانشجویان کارشناسی ارشد		دانشجویان دکتری		اعضاء هیات علمی		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
e-book		۴	۶/۸	۱۱	۲۲/۹	۴	۱۲/۱	۱۹	۱۳/۹		
e-Journal		۵۲	۸۸/۱	۴۴	۹۱/۷	۳۰	۹۰/۹	۱۲۶	۹۰		
database		۱۸	۳۰/۵	۱۷	۳۵/۴	۸	۲۴/۲	۴۳	۳۰/۷		

پوشش اساسی چهار: دیدگاه کاربران در مورد نقاط قوت و ضعف شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال چگونه است؟

بر اساس داده‌های جدول فوق، از تعداد ۱۴۰ نفر جامعه پژوهش بیشترین درصد ۹۰٪ در بین بخشهای مختلف پایگاههای اطلاعاتی شبکه رزنت از e-Journal و کمترین درصد ۱۳/۹٪ نیز از e-book استفاده می‌نمایند.

جدول شماره ۷: توزیع دیدگاه کاربران درباره نقاط قوت شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال واحد علوم و تحقیقات

مؤلفه‌ها		گروه کاربران		دانشجویان کارشناسی ارشد		دانشجویان دکتری		اعضاء هیات علمی		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
دسترسی آسان		۳۶	۶۱	۳۳	۶۸/۸	۲۴	۷۲/۷	۹۳	۶۶/۴		
ارتباط شبکه رزنت با ناشرین معتبر		۳۷	۶۲/۷	۳۴	۷۰/۸	۲۵	۷۵/۸	۹۶	۶۸/۶		
امکان جستجوی همزمان		۲۴	۴۰/۷	۳۰	۶۲/۵	۲۲	۶۶/۷	۷۶	۵۴/۳		

سرتاسر دنیا و کمترین درصد ۵۴/۳٪ امکان جستجوی همزمان را از بین نقاط قوت این شبکه برگزیده اند.

بر اساس داده‌های جدول فوق، بیشترین درصد ۶۸/۶٪ از جامعه پژوهش ارتباط شبکه رزنت با ناشرین معتبر در

جدول شماره ۸: توزیع دیدگاه کاربران درباره نقاط ضعف شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتال واحد علوم و تحقیقات

مؤلفه‌ها		گروه کاربران		دانشجویان کارشناسی ارشد		دانشجویان دکتری		اعضاء هیات علمی		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
روزآمد نبودن بیشتر اطلاعات		۵	۸/۵	۱۰	۲۰/۸	۱۳	۳۹/۴	۲۸	۲۰		
محدود بودن پایگاههای اطلاعاتی		۱۳	۲۲	۲۲	۴۵/۸	۱۳	۳۹/۴	۴۸	۳۴/۳		
کند بودن سرعت		۲۰	۳۳/۹	۱۹	۳۹/۶	۱۲	۳۶/۴	۵۱	۳۶/۴		
محدودیت در ارائه متن کامل		۲۹	۴۹/۲	۳۲	۶۶/۷	۱۴	۴۲/۴	۷۵	۵۳/۶		
تغییر شیوه جستجو		۷	۱۱/۹	۳	۶/۳	۲	۶/۱	۱۲	۸/۶		
قطع مقطعی اشتراک شبکه رزنت		۳۶	۶۱	۳۷	۷۷/۱	۲۶	۷۸/۸	۹۹	۷۰/۷		

مقایسه بین سه گروه از کاربران بیشترین درصد ۸۸/۶٪ مربوط به دانشجویان کارشناسی ارشد و کمترین درصد ۷۱/۴٪ مربوط به اعضای هیات علمی می باشد.

پرسش اساسی سه: میزان آشنایی و استفاده کاربران

از پایگاههای اطلاعاتی شبکه رزنت مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی در چه حد است؟

در رابطه با میزان آشنایی و استفاده کاربران از شبکه رزنت: در مجموع ۶۲/۵ درصد از پاسخ دهندگان با شبکه رزنت آشنایی داشته و ۵۱/۸ درصد ایشان نیز شبکه رزنت را علاوه بر شناخت مورد استفاده قرار می دهند. در بین سه گروه کاربران نیز، بیشترین درصد ۹۰٪ میزان آشنایی با شبکه رزنت مربوط به دانشجویان دکتری می باشد.

در رابطه با میزان استفاده کاربران از پایگاههای اطلاعاتی مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی، در مجموع بیشترین درصد جامعه پژوهش ۸۷/۱٪ پایگاه اطلاعاتی Elsevier و کمترین درصد ۵/۷٪ پایگاه اطلاعاتی El village2 را مورد استفاده قرار می دهند.

در رابطه با میزان استفاده کاربران از بخشهای مختلف پایگاههای اطلاعاتی موجود در شبکه رزنت مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی، از تعداد ۱۴۰ نفر جامعه پژوهش بیشترین درصد ۹۰٪ در بین بخشهای مختلف پایگاههای اطلاعاتی شبکه رزنت از e-Journal و کمترین درصد ۱۳/۹٪ نیز از e-book استفاده می نمایند.

پرسش اساسی چهار: دیدگاه کاربران در مورد نقاط

قوت و ضعف شبکه رزنت مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی چگونه است؟

در رابطه با دیدگاه کاربران درباره نقاط قوت شبکه رزنت مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی، بیشترین درصد ۶۸/۶٪ از جامعه پژوهش ارتباط شبکه رزنت با ناشرین معتبر در سرتاسر دنیا و کمترین درصد ۵۴/۳٪ امکان

بر اساس داده های جدول فوق، بیشترین درصد از جامعه پژوهش ۷۰/۷٪ قطع مقطعی اشتراک شبکه رزنت و کمترین درصد ۸/۶٪ تغییر شیوه جستجو در این شبکه را از بین نقاط ضعف این شبکه انتخاب نموده اند.

بحث و نتیجه گیری:

پرسش اساسی یک: ویژگیهای جمعیت شناختی

کاربران چگونه است؟

در رابطه با جنس و سن کاربران:

جنس: از کل جامعه پژوهش بیشترین درصد را مردان (۱۸۳ نفر ۵۷/۷ درصد) تشکیل می دهند. یافته های این جدول نشان می دهد که بالاترین میزان شرکت کنندگان در دو گروه دانشجویان دکتری (۷۸/۵٪) و اعضای هیات علمی (۸۳/۶٪) مردان اما در دانشجویان کارشناسی ارشد بیشترین درصد از جامعه پژوهش این گروه از کاربران (۱۰۸ نفر ۵۹٪) را زنان شامل می شوند.

سن: بیشترین درصد از کل جامعه پژوهش ۴۵٪ بین ۲۵-۲۹ سال و کمترین درصد ۱۱٪ بین ۴۵-۴۹ سال سن دارند. در مورد دانشجویان دکتری بالاترین درصد ۳۴/۲٪ به گروه سنی ۳۰-۳۴ سال و در مورد اعضای هیات علمی بالاترین درصد ۲۷/۷٪ به گروه سنی ۵۰ >= مربوط می شود.

در رابطه با مرتبه علمی اعضای هیات علمی بالاترین درصد (۴۰٪) اعضای هیات علمی با مرتبه علمی استادیاری و کمترین درصد (۱۲/۷٪) نیز با مرتبه علمی مربی جزء جامعه آماری پژوهش حاضر بوده اند.

پرسش اساسی دو: میزان استفاده کاربران از مرکز

اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی در چه حد است؟

در رابطه با استفاده کاربران از مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی: در مجموع ۸۴/۱٪ کل جامعه پژوهش از مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه دیجیتالی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات استفاده می نمایند. که در

- ۳- بالا بردن ضریب اطمینان کاربران به مواد جستجوی همزمان را از بین نقاط قوت این شبکه برگزیده اند. اما بر خلاف یافته‌های پژوهش حاضر، در پایان نامه ذوالفعلی نژاد (۱۳۸۰) نگرش کاربران در مورد نقاط قوت شبکه رزنت به ترتیب عبارتند از: دسترس پذیری دانشجویان به بانکهای اطلاعاتی و نشریات الکترونیکی در یک مکان، امکان جستجوی همزمان در بانکهای اطلاعاتی، ارتباط شبکه رزنت با ناشران عمده اطلاعات در سطح دنیا. در رابطه با دیدگاه کاربران درباره نقاط ضعف شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی، بیشترین درصد از جامعه پژوهش ۷۰/۷٪ قطع مقطعی اشتراک شبکه رزنت و کمترین درصد ۸/۶٪ تغییر شیوه جستجو در این شبکه را از بین نقاط ضعف این شبکه انتخاب نموده‌اند. با توجه به اینکه کاربران قطع مقطعی شبکه رزنت را بالاترین نقطه ضعف این شبکه دانسته‌اند بایستی تمهیداتی اندیشیده شود تا قبل از اتمام اشتراک شبکه رزنت به منظور پیشگیری از قطع آن نسبت به تمدید اشتراک آن اقدام گردد. بر خلاف یافته‌های فوق در پژوهش حاضر در پایان نامه ذوالفعلی نژاد (۱۳۸۰) نقاط ضعف شبکه رزنت به ترتیب عبارتند از: روزآمد نبودن اطلاعات موجود، کند بودن سرعت در برقراری ارتباط، محدود بودن پایگاههای اطلاعاتی مورد نیاز و تغییر گذر واژه‌ها.
- ۴- تراویج و شناساندن پایگاههای اطلاعاتی شبکه رزنت و نحوه استفاده از آن به کاربران از طریق راهنمای چاپی.
- ۵- راهنمایی الکترونیکی که مرحله به مرحله اشکالات فنی کاربران هنگام استفاده از شبکه رزنت را رفع نماید.
- ۶- فراهم نمودن امکانات اتصال هر یک از اعضا هیات علمی به پایگاه های اطلاعاتی شبکه رزنت از محل گروه تخصصی.
- ۷- پیشگیری از قطع مقطعی شبکه رزنت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی با تمدید اشتراک پایگاههای اطلاعاتی قبل از پایان مدت اشتراک.
- ۸- امکان دسترسی به پایگاههای اطلاعاتی شبکه رزنت از طریق رایانه شخصی و از میان برداشتن محدودیت زمانی - مکانی با ارائه کد کاربری به هریک از کاربران.

پیشنهادات:

- ۱- برگزاری کارگاههای آموزشی در رابطه با آشنایی بیشتر کاربران بویژه اعضای هیات علمی با شبکه رزنت و نحوه جستجو و بازیابی اطلاعات دیجیتالی از طریق آن.
- ۲- برگزاری کارگاههای حین خدمت برای کارکنان مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه دیجیتالی جهت تقویت دانش و تخصص ایشان در راهنمایی صحیح کاربران هنگام استفاده از پایگاه های اطلاعاتی شبکه رزنت؛
- ۳- با توجه به گسترش روز افزون پایگاههای اطلاعاتی شبکه رزنت در مراکز پژوهشی و دانشگاههای کشور، پیشنهاد می‌گردد مطالعات و پژوهشهایی از این قبیل نیز در آینده صورت پذیرد.

منابع و مآخذ:

- ۱- پاول، رونالد (۱۳۷۹). "روش های اساسی پژوهش برای کتابداران". ترجمه نجلا حریری. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، مرکز انتشارات علمی.

کتابداران سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور)
اصفهان، آذر ۱۳۸۳.

- 4- Singh , Ajay Pratap and Murthy ,
T.A.V(2005) ." Library without
walls" . New dehli : ESS ESS
Publications ,
5- Zhang , Yin (2003) ." Scholarly use
of internet –based electronic
resources : a survey report" . Library
Trends . 47(4).pp,746-770.

۲- ذوالقعلی نژاد، عادل (۱۳۸۰). "بررسی نگرش

کاربران مرکز انفورماتیک و رایانه دانشگاه شهید
باهتر کرمان در مورد خدمات شبکه رزنت و
دستیابی به اطلاعات از طریق آن". پایان نامه
کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی،
دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شیراز.

۳- فتاحی، رحمت الله. " پاسخ به تغییر: برنامه ریزی
و مدیریت توسعه خدمات برون کتابخانه ای در
مراکز اطلاع رسانی تخصصی". هشتمین همایش

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی